

Српска јавна предузећа ове године коначно се осећају светски: и она су у кризи. Само што су домаћа, већ годинама једу сами себе, тонући у све веће губитке и дугове.

Кумулирани губитак највећих јавних предузећа нарастао је на чак 371,8 милијарди динара или око четири милијарде евра, што је око десет Нафтних индустрија Србије (НИС је продат за 400 милиона евра) и знатно више од укупног приватизационог прихода Србије (од продаје 2.480 друштвених предузећа држава је добила 2,9 милијарди евра). Од укупног нагомиланог минуса чак 83,5 одсто припада ЕПС-у (200 милијарди динара) и Железницама Србије (110,4 милијарде динара). Губици из претходног периода оптерећују и пословање јавних предузећа која су у 2008. години пословала са добитком, као што су „Србијагас” и ЕМС.

Највећем губиташу међу државним компанијама у последње две године – Електропривреди Србије, Железницама Србије, ПЕУ „Ресавици” и „Путевима Србије”, који већ пет година не излазе из црвеног, лане су се придружили очекивано – Јат ервејз и неочекивано – Нафтна индустрија Србије.

Ових шест, од 17 анализираних компанија, у годину планетарне кризе упловило је са чак 52,9 милијарди динара минуса на рачунима – 15,8 одсто укупног губитака српске привреде и 1,9 одсто бруто домаћег производа. Сабере ли се минусни салдо свих 470 јавних републичких и локалних, збир је поражавајући – пола процента регистрованих фирми производи сваки пети динар губитка српске привреде.

Иако је прошле године губитак свео на трећину из претходне, са 99,5 на 24,7 милијарди динара, на душу ЕПС-а укњижена је готово половина (46,5 одсто) губитака јавних предузећа и 7,3 одсто губитака целе привреде. Мада су највећи део од тих 99,5 милијарди – 92,2 – били расходи на основу обезвређивања имовине (услед примене међународних стандарда финансијског извештавања), чињеница је да је ЕПС у великим невољама. И по новој и по старој методологији. Краткотрајни узлет ове државне компаније од 2004. до 2006. године када је остварила 16 милијарди динара добити, био је више резултат отписа дугова Лондонском и Париском клубу и позитивних курсних разлика, него објективно њеног бољег здравља. Прошлогодишњи губитак српске електропривреде, аналитичари Завода за развој, у Анализи пословања јавних предузећа у 2008. приписују неадекватној политици цена, ниском степену наплате од потрошача и губитку у дистрибутивној мрежи.

Железницама Србије ни директне буџетске дотације нису помогле да ублажи губиташки салдо. Иако им је држава и прошле године убризгала око 12 милијарди динара субвенција и дотација, што је готово половина прошлогодишњих пословних прихода овог јавног предузећа, 2008. су завршиле са 15,9 милијарди динара минуса, двоструко већег него претходне године. Пословном губитку кумовали су повећани расход у којима трошкови запослених учествују са 42,1 а материјални трошкови са 28,9 одсто.

ПЕУ „Ресавица” више од половине пословног прихода – 1,9 милијарди динара добила је из буџета, али је упркос државној помоћи и прошлу годину завршила са губитком од 1,2 милијарде динара. „Путевима Србије” добит из подбиланса пословни приходи и расходи (5,7 милијарди динара) појео је финансијски губитак (5,8 милијарди динара) због измиривања дела дугогодишњих обавеза према извођачима радова, па су годину завршили са 190 милиона минуса.

После две године позитивног пословања, Јат је поново заронио у нерентабилност. Предузеће је у 2008. години забележило губитак од 7,2 милијарде динара (5,2 пута превазилази вредност његовог капитала). Са четири милиона динара губитка по раднику, одмах је иза НИС-а чији је минус 317 милиона по човеку. Уз то на плећима Јата је и кумулирани губитак из претходног периода који је нарастао на 15,6 милијарди динара, који се озбиљно приближио вредности његовог укупног прихода.

Добит је прошле године од 17 анализираних остварило 11 јавних предузећа (Телеком, Аеродром, ПТТ, Србијагас, Транснафта, Србијашуме, Србијаводе, Скијалишта, Војводинашуме, Војводинаводе и ЕМС) – укупно 11,4 милијарде. Али она је четири пута мања од губитка шест губиташа и за око пет милијарди нижа него у 2007, коју су јавна предузећа завршила у плусу од 16,5 милијарди динара. Субвенције јавним предузећима (званично само Железницама и Ресавици), не рачунајући неизмирене обавезе државних компанија према буџету, веће су од укупне добити јавног привредног сектора. Уз то, готово половина нето добити јавних предузећа (48,9 одсто) припада Телекому Србија – 5,5 милијарди, отприлике колико је заједно остварило осталих десет добиташа јавног сектора. Истина и добит „Телекома” који је претходне године са 11,6 милијарди динара профита, био на челу листе најуспешнијих компанија прошле године је преполовљена. Готово упола мањи профит прошле године остварио је и ПТТ (2,7 милијарди динара). Једино јавно предузеће које је значајније повећало добит у односу на претходну годину је Аеродром „Никола Тесла” и то за милијарду динара – на 1,3 милијарде динара.

(Политика)